

RAPORT DE ACTIVITATE

2013

CRJM

CENTRUL DE
RESURSE JURIDICE
DIN MOLDOVA

Despre CRJM

IDENTITATE

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație non-profit neguvernamentală. CRJM tinde să asigure o justiție calitativă, promptă și transparentă și respectarea efectivă a drepturilor civile și politice. În realizarea acestor obiective, CRJM combină cercetarea de politici și activitatea de advocacy realizate într-un mod independent și neutru.

SCOP

CRJM **urmărește** să atingă următoarele scopuri:

- Sistem judecătoresc responsabil și eficient în Moldova
- Aplicarea efectivă a Convenției Europene a Drepturilor Omului în Moldova
- Legislația și practica Moldovei conforme cu standardele internaționale în privința unor drepturi specifice
- CRJM dezvoltat ca un centru analitic vizibil și ca o organizație durabilă

VIZIUNE

CRJM **consideră** că respectarea adecvată și durabilă a drepturilor omului în Moldova poate fi asigurată prin schimbări sistemice în legislație, în sistemul judecătoresc, al procuraturii și al avocaturii. Multe dintre aceste schimbări au eșuat din cauza capacităților insuficiente a autorităților de a genera schimbările necesare. Noi tindem să eliminăm acest deficit prin promovarea analizei profesioniste, metodologic elaborate și de o calitate înaltă în toate intervențiile noastre și prin păstrarea statutului de partener independent și constructiv atât pentru factorii decizionali guvernamentali, cât și pentru cei neguvernamentali.

VALORI

CRJM **crede** în democrație, supremația legii, respectarea drepturilor omului, participarea societății civile în procesul decizional și valorile unei societăți deschise.

PRINCIPII

CRJM **se ghidează** de următoarele principii:

- Atitudinea pro-activă și constructivă de inducere a schimbărilor sistemice
- Responsabilitate
- Profesionalism și calitatea lucrului
- Transparență
- Colegialitate și respect pentru etica profesională

ECHIPA CRJM

Vladislav GRIBINCEA	Președinte
Nadejda HRIPTIEVSCHI	Directoare de program
Cristina TURCU	Directoare Serviciul Administrativ și Comunicare
Aurelia CELAC	Manager Financiar și Contabil
Ion GUZUN	Consilier juridic
Sorina MACRINICI	Consilier juridic
Pavel GRECU	Consilier juridic
Mihaela CIBOTARU	Ofițer pentru Relații cu Publicul

CONSILIUL DE ADMINISTRARE AL CRJM

☐ până în iulie 2013

Elena Belei, Șeful catedrei „Drept procesual civil”, USM
Alexandru Canțir, Editor, Radio Europa Liberă
Igor Grosu, Proiect DFID, Suport în implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare
Valeriu Prohnițchi, Director Executiv, Centrul Analitic Independent EXPERT-GRUP
Nicolae Roșca, Șeful catedrei „Dreptul Antreprenoriatului”, USM

☐ din septembrie 2013

Arcadie Barbăroșie, Director Executiv al Institutului de Politici Publice
Elena Belei, Șef al Catedrei Drept procesual civil
Corina Cepoi, Director de proiect, Internews Kârgâzstan
Peter-Vlad Ianusevici, Fondator al Academiei Nicolae Dumitrescu, trainer
Nicolae Roșca, Șeful catedrei „Dreptul Antreprenoriatului”, USM

SUSȚINĂTORII ȘI DONATORII CRJM

Ambasada Statelor Unite ale Americii
Asociația Barourilor Americane Inițiativa pentru
Supremația Legii din Moldova (ABA ROLI Moldova)
Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova
Fundația Est-Europeană
Fundația pentru o Societate Deschisă
Fundația Soros-Moldova
Institutul pentru Drepturile Omului Ludwig Boltzmann
Misiunea Norvegiană de Experți pentru
Promovarea Supremației Legii în Moldova (NORLAM)
Programul USAID de Consolidare a Instituțiilor
Statului de Drept în Moldova (ROLISP)

DIN PARTEA CONDUCERII CRJM

În anul 2013, o parte considerabilă a eforturilor CRJM a fost îndreptată spre fortificarea capacităților instituționale ale asociației. A fost elaborată și adoptată Strategia de activitate a CRJM pentru anii 2013–2017; a fost modificată organigrama asociației; a fost inițiat lucrul asupra Strategiei de comunicare a asociației; a început codificarea și adaptarea politicilor interne ale asociației; a demarat elaborarea noii pagini web, etc. Toate eforturile de fundraising inițiate în 2013 s-au soldat cu succes. Conform situației din februarie 2014, bugetul organizației s-a dublat în comparație cu 2013, și era deja asigurat cu fonduri în proporție de 90%.

Anul 2013 a fost marcat în Moldova de mai multe inițiative îndreptate spre reformarea sectorului de justiție. Activitatea de analiză, cercetare și advocacy a CRJM a fost focalizată, în principal, pe reforma instanțelor judecătorești și a procuraturii. La solicitarea autorităților, CRJM a elaborat trei studii cruciale pentru reformarea sectorului de justiție din Republica Moldova: cu privire la optimizarea hărții judiciare; cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ; și cel cu privire la optimizarea structurii procuraturii și a sarcinii de muncă a procurorilor. Potrivit Strategiei de reformă a sectorului justiției (SRSJ), aceste studii vor sta la baza politicilor statului în aceste domenii.

CRJM s-a implicat în procesul de elaborare a proiectului noii Legi cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor și îmbunătățirea cadrului legal al Consiliului Superior al Magistraturii din Republica Moldova (CSM) cu privire la numirea, promovarea și evaluarea judecătorilor și transparența CSM. CRJM a fost activ implicat în elaborarea proiectului noii Legi cu privire la Procuratură, proiect care reflectă cele mai bune practici europene cu privire la procuratură.

Asociația a continuat monitorizarea activității CSM și a publicat un raport cu recomandări pentru sporirea eficienței și transparenței CSM. CRJM, împreună cu mai mult de 10 ONG-uri și experți, au demarat o campanie pentru asigurarea transparenței și echității procedurii de numire de către Parlament a membrilor CSM și a Curții Constituționale, numire care urma să aibă loc în a doua jumătate a anului 2013. Această campanie a dus la modificarea legislației în sensul obligativității selectării transparente a membrilor CSM și a Consiliului Superior al Procurorilor (CSP) de către Parlament.

Asociația a fost implicată în perfecționarea mecanismului național de executare a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO). În acest sens, noi am contribuit la elaborarea proiectului unei noi Legi cu privire la Agentul Governamental și a proiectului hotărârii Parlamentului cu privire la controlul parlamentar al executării hotărârilor CtEDO. De asemenea, a continuat instruirea avocaților, judecătorilor și procurorilor în domeniul Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO) și elaborarea materialelor analitice despre jurisprudența CtEDO. Au mai fost depuse trei cereri la CtEDO vizând asemenea probleme sistemice din Republica Moldova precum practica judiciară neuniformă și nivelul scăzut al compensațiilor acordate de judecătorii naționali pentru violarea CEDO.

În anul 2013 eforturile CRJM au mai fost îndreptate spre perfecționarea legislației în domeniul asigurării egalității, fortificarea capacităților procurorilor de a investiga cauzele de tortură, uniformizarea practicilor cu privire la arestarea preventivă prin prisma celor mai bune standarde europene, precum și modificarea legislației privind activitatea și statutul ombudsmanului.

Deși multe dintre eforturile CRJM în anul 2013 s-au încununat cu succes, o adevărată provocare pentru asociație îl reprezintă numărul mare de activități care urmează a fi realizate în 2014 și posibilitățile limitate de extindere a echipei CRJM.

Folosind această ocazie, din numele echipei CRJM, vreau să mulțumesc încă o dată partenerilor și donatorilor CRJM pentru eforturile întreprinse spre susținerea activităților noastre. De asemenea, echipa CRJM mulțumește pentru colaborare partenerilor, susținătorilor și prietenilor. Suntem deschiși pentru noi oportunități de colaborare în viitor.

Vladislav GRIBINCEA

Președinte,

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

SPORIREA EFICIENȚEI, TRANSPARENTEI ȘI INDEPENDENȚEI SISTEMULUI JUDECĂTORESC ȘI AL PROCURATURII

I. Sporirea eficienței instanțelor judecătorești

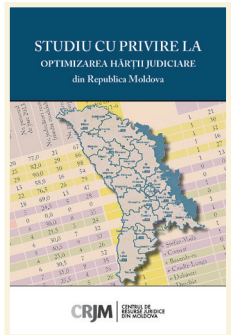
În vederea sporirii eficienței instanțelor judecătorești, la solicitarea Ministerului Justiției, CRJM a elaborat două studii: [Studiul privind optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova](#) și [Studiul cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova](#). Acestea sunt principalele analize de acest gen elaborate vreodată în Republica Moldova. Ele ar trebui să stea la baza politicilor autorităților în ceea ce privește reformarea modului de organizare a sistemului judecătoresc și de specializare a judecătorilor din țară. Studiile constau în următoarele:

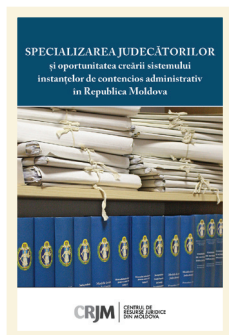
a Studiul privind optimizarea hărții judiciare din Republica Moldova:

Optimizarea hărții judiciare este menită să contribuie la sporirea calității actului de justiție, a eficienței administrative și financiare a instanțelor judecătorești. Acest document este prevăzut de SRSJ (domeniul de intervenție 1.1.1). Studiul recomandă optimizarea numărului de judecători și personal administrativ în curțile de apel și judecătorii, precum și renunțarea la judecătoriile de sector cu un număr redus de judecători, prin comasarea acestora cu alte judecătorii. Studiul se concentrează pe realocarea funcțiilor de judecători cu scopul de a asigura un volum de muncă comparabil pentru toți judecătorii din Republica Moldova. Recomandările studiului se bazează, în special, pe datele socio-demografice, numărul și tipul dosarelor examinate de judecătorii și curțile de apel în anii 2010–2012. În ceea ce privește comasarea judecătoriilor, studiul prezintă trei scenarii, în funcție de numărul minim de judecători per instanță: 5, 7 sau 9 judecători. Studiul a fost realizat cu implicarea Ministerului Justiției și a Consiliului Superior al Magistraturii și se adresează, în primul rând, factorilor de decizie (Parlament, Guvern și CSM), în vederea luării deciziei cu privire la oportunitatea optimizării hărții judiciare. Recomandările cu privire la alocarea judecătorilor și a personalului administrativ din instanțele judecătorești vizează, în primul rând, CSM și Ministerul Justiției. Acestea pot fi folosite pentru alocarea pozițiilor între instanțele judecătorești și planificarea cheltuielilor necesare pentru sistemul judecătoresc. Studiul a fost lansat în anul 2014.

ÎN ANUL 2013,

CRJM a elaborat 3 studii care vor sta la baza politicilor autorităților în domeniul reformării justiției. Acestea se referă la optimizarea hărții judiciare, specializarea judecătorilor și optimizarea structurii procuraturii.

- b) Studiul cu privire la specializarea judecătorilor și oportunitatea creării sistemului instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova: Specializarea judecătorilor este, de obicei, privită ca un mijloc pentru sporirea calității actului de justiție. Acest studiu este prevăzut de SRSJ (domeniul de intervenție 1.3.3). Studiul oferă o scurtă descriere a celor mai bune practici internaționale și recomandări bazate pe cercetări referitoare la specializarea judecătorilor. Acesta prezintă contextul juridic și analizează cadrul legal și practicile de specializare a judecătorilor din Moldova. Pentru acest studiu a fost analizat volumul de lucru în anii 2010–2012 al celor două instanțe judecătorești specializate din țară (economică și militară), al judecătorilor de instrucție, precum și volumul de lucru depus pentru examinarea cauzelor de contencios administrativ. Studiul prezintă rezultatele unui sondaj privind specializarea judecătorilor, desfășurat printre judecătorii instanțelor de toate nivelele din Moldova. În final, studiul examinează oportunitatea creării instanțelor de contencios administrativ în Republica Moldova. Concluziile și recomandările din studiu vizează opțiunile de specializare a judecătorilor, modalitățile suplimentare de îmbunătățire a performanței instanțelor și reducerea volumului de lucru al judecătorilor, precum și oportunitatea de implementare a specializării judecătorilor în domeniul contenciosului administrativ. Recomandările din studiu sunt adresate, în principal, Consiliului Superior al Magistraturii, Guvernului și Parlamentului, atât în vederea luării deciziei cu privire la modul de specializare a judecătorilor în instanțele judecătorești, cât și cu privire la oportunitatea creării sistemului de instanțe administrative. Studiul a fost lansat în anul 2014.

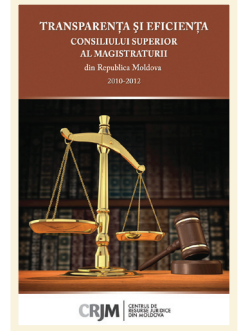
Consiliului Superior al Magistraturii i-au fost adresate recomandări pentru îmbunătățirea procedurilor interne și sporirea transparenței

II. Sporirea eficienței și transparenței Consiliului Superior al Magistraturii

Începând cu anul 2011, reprezentanții CRJM monitorizează majoritatea ședințelor CSM și studiază îndeaproape hotărârile acestei instituții. În anul 2013, reprezentanții CRJM au monitorizat 26 din cele 37 de ședințe ale CSM. CRJM va continua monitorizarea ședințelor CSM în anul 2014. Monitorizarea ședințelor permite CRJM să cunoască detaliat activitatea CSM, să fie la curent cu cele mai importante chestiuni abordate de acesta și să poată informa publicul, formula recomandări și planifica activități pentru sporirea eficienței sistemului judecătoreșc și a CSM.

În urma monitorizării CSM, CRJM a elaborat și publicat [Raportul privind transparența și eficiența CSM](#). Raportul a analizat activitatea CSM în perioada 2010–2012 din perspectiva transparenței instituției, a interacțiunii cu mass-media și societatea civilă, precum și a eficienței acestuia prin

prisma administrării proprii și a sistemului judecătoresc. A fost analizată și activitatea Colegiilor de Calificare și Disciplinar, a Inspecției Judiciare și a Secretariatului CSM. Raportul menționează o serie de aspecte pozitive și negative în activitatea CSM și a entităților afiliate acestuia și face recomandări în vederea îmbunătățirii aspectelor negative identificate. Pentru a contribui la soluționarea aspectelor negative identificate în raportul de monitorizare, în anul 2014, CRJM va colabora cu CSM pentru îmbunătățirea activității interne a CSM și sistemului de atragere la răspundere disciplinară a judecătorilor.

CRJM a prezentat CSM [recomandări](#) în contextul elaborării Regulamentului cu privire la procedura și criteriile de evaluare a performanțelor judecătorilor. În toamna anului 2013, CRJM a formulat [recomandări pentru îmbunătățirea](#) acestui Regulament. Au fost formulate [recomandări](#) și în contextul elaborării Regulamentului cu privire la organizarea activității Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor și a Regulamentului cu privire la serviciul de informare publică și relațiile cu mass-media a CSM. Multe din propunerile CRJM au fost acceptate și transpuse în regulamentele CSM.

CRJM a contribuit la crearea unui mecanism nou de evaluare a performanțelor judecătorilor

III. Evaluarea și responsabilizarea judecătorilor

În anul 2012, Parlamentul a adoptat Legea nr. 153, care presupunea, inter alia, reforma instituției judecătorilor responsabili de autorizarea unor măsuri de investigație și supraveghere a respectării legii la faza urmăririi penale, numiți judecători de instrucție. Această reformă presupune evaluarea tuturor judecătorilor de instrucție din țară și, în cazul evaluării pozitive, reconfirmarea acestora în funcția de judecători de drept comun. În decembrie 2013, CRJM a lansat documentul de politici [Reforma instituției judecătorului de instrucție: probleme, riscuri și soluții](#). Acesta vizează, în principal, impactul și riscurile reformei instituției judecătorilor de instrucție, introdusă prin Legea nr. 153. CRJM a formulat recomandări privind exercitarea atribuțiilor de judecători de instrucție în viitor și instruirea acestora. În decembrie 2013, CRJM a transmis Ministerului Justiției un proiect de lege pentru îmbunătățirea mecanismului introdus prin Legea nr. 153. În anul 2014, CRJM va elabora un raport privind monitorizarea activității CSM și a Colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor în ceea ce privește implementarea reformei instituției judecătorului de instrucție, introdusă prin Legea nr. 153.

CRJM a fost implicat în elaborarea proiectului de Lege cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Grupul de lucru format în cadrul

Ministerului Justiției a acceptat multe dintre propunerile CRJM, însă unele idei importante, cum ar fi simplificarea procesului de intentare a procedurii disciplinare, nu au fost acceptate. Ulterior, în februarie 2013, în contextul consultării publice a proiectului de lege, CRJM iarăși a prezentat Ministerului Justiției propuneri de îmbunătățire a proiectului de lege elaborat de grupul de lucru. Unele din propunerile prezentate au fost acceptate.

Prin eforturile întreprinse, CRJM a contribuit la eficientizarea mecanismelor de responsabilizare a judecătorilor

În primăvara anului 2013, în contextul examinării de către Curtea Constituțională a constituționalității modificărilor legislative prin care a fost simplificată imunitatea judecătorilor, CRJM a elaborat [o analiză de drept comparat privind imunitatea judecătorilor](#) în ceea ce privește procedurile penale în 18 țări europene. În urma analizei s-a ajuns la concluzia că, în general, garanțiile acordate judecătorilor împotriva urmăririlor penale nu reprezintă o cutumă la nivel european. Acestea existau în 14 din cele 18 sisteme de drept examinate. În cele 14 țări în care judecătorii beneficiază de garanții suplimentare, nivelul garanțiilor acordate prin lege a depins, în cea mai mare măsură, de discreția legiuitorului. Pe de altă parte, garanțiile acordate judecătorilor împotriva urmăririlor penale nu au rezultat, în mod necesar, într-o mai bună independență a sistemului judiciar. Analiza a fost expediată Curții Constituționale.

IV. Sporirea independenței și eficienței procuraturii

Structura organelor procuraturii din Republica Moldova, în special a Procuraturii Generale, nu este întru totul logică. În consecință, datorită ierarhiei interne și structurii confuze, este afectată serios eficiența procuraturii și independența procurorilor. Pe de altă parte, volumul de muncă al procurorilor în diferite procuraturi variază substanțial. În contextul SRSJ (domeniul de intervenție 2.2.6), la solicitarea Ministerului Justiției, CRJM a lucrat asupra [Studiului cu privire la optimizarea structurii procuraturii și a sarcinii de muncă a procurorilor din Republica Moldova](#). Studiul vine cu recomandări cu privire la ajustarea structurii procuraturii, în scopul sporirii eficienței acesteia. De asemenea, studiul conține recomandări cu privire la realocarea numărului de procurori în fiecare procuratură, pentru a asigura un volum de muncă comparabil pentru toți procurorii din procuraturile de sector și de la nivelul curților de apel. Recomandările studiului se bazează pe practica altor țări, volumul de muncă al procurorilor în anii 2010–2012, precum și pe rezultatul unui sondaj organizat în rândul procurorilor. Recomandările din studiu sunt adresate, în principal, Procurorului General, Consiliului Superior al Procurorilor (CSP) și Parlamentului. Studiul a fost lansat în anul 2014.

În vara anului 2013, Președintele CRJM a fost desemnat de către Ministrul Justiției și Procurorul General drept Președinte al Grupului de experți pentru elaborarea proiectelor de legi cu privire la activitatea sistemului organelor procuraturii. Grupul a fost compus din experți străini, angajați ai Ministerului Justiției și ai procuraturii, precum și reprezentanți ai societății civile. Acesta a avut sarcina de a elabora Concepția de reformare a procuraturii în conformitate cu cele mai bune practici europene și proiectele de modificare a legislației necesare pentru implementarea acestui concept. În octombrie 2013, Concepția a fost prezentată public, și prevede diminuarea factorului politic în procesul de alegere și numire a Procurorului General, sporirea independenței procurorilor, îngustarea competențelor procurorilor în domeniul non-penal, fortificarea organelor de autoadministrare a procurorilor, introducerea unor reguli clare și eficiente în ceea ce privește selectarea, evaluarea, promovarea și răspunderea disciplinară a procurorilor. În noiembrie 2013, a fost definitivat proiectul de lege pentru implementarea Concepției, care a fost prezentat deputaților pentru a fi dezbătut și adoptat. Implementarea Concepției presupune cea mai serioasă reformare a procuraturii care a avut loc vreodată în Republica Moldova.

V. Monitorizarea implementării Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției

Președintele CRJM este membru al Consiliului Național pentru reforma organelor de ocrotire a normelor de drept – organul suprem responsabil de monitorizarea implementării SRSJ. Reprezentanții CRJM sunt membri ai Grupurilor de lucru de monitorizare a SRSJ pentru implementarea Pilonilor I (Sistemul instanțelor judecătorești), II (Justiția penală), III (Accesul la justiție și executarea hotărârilor judecătorești) și IV (Respectarea drepturilor omului în sectorul justiției). În anul 2013, reprezentanții CRJM au participat la peste 20 de ședințe ale grupurilor de monitorizare. Participarea la aceste ședințe contribuie la o mai bună informare a CRJM despre parcursul reformelor. De asemenea, în cadrul Grupurilor de monitorizare, membrii acestora pot exprima opinii în ceea ce privește problemele în implementarea SRSJ.

VI. Alegerea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii și al Consiliului Superior al Procurorilor

CSM și CSP sunt compuși din 12 membri fiecare. 3 membri ai CSM și 3 membri ai CSP sunt numiți de către Parlament din rândul profesorilor de drept. Legea nu prevedea ca procedura de selectare a acestora să fie una transparentă și echitabilă. Mandatul membrilor aleși ai CSM și CSP

***Eforturile
CRJM au dus la
introducerea
în legislație a
unui mecanism
de alegere
transparentă
a membrilor
organelor de
autoadministrare
a judecătorilor
și procurorilor***

este de 4 ani. În anul 2013, a expirat mandatul membrilor aleși ai CSM, iar la începutul anului 2014 – a membrilor aleși ai CSP. CRJM a inițiat o campanie de advocacy menită să asigure caracterul transparent și echitabil al procedurii de alegere a membrilor CSM. Ca rezultat, la 21 noiembrie 2013, Parlamentul a modificat Legea cu privire la CSM și Legea cu privire la procuratură, în sensul selectării membrilor CSM și CSP de către Parlament în urma concursului public, care urmează a fi organizat în mod deschis și transparent. Această campanie a fost susținută de mai mult de 20 de organizații non-guvernamentale și experți în domeniul dreptului.

În anul 2013, au devenit vacante 4 din cele 6 funcții de judecător la Curtea Constituțională (CC). Două vacanțe urmau a fi suplinate de către CSM și două – de către Parlament. CRJM, împreună cu alte circa 20 de ONG-uri și experți, au demarat o campanie prin care au solicitat CSM și Parlamentului organizarea unor concursuri transparente și adoptarea unor decizii motivate în ceea ce privește selectarea judecătorilor Curții Constituționale. CSM a fost singura instituție publică, ce a reacționat la recomandările societății civile și a organizat concurs pentru desemnarea unui candidat la funcția de judecător al CC. Spre regret, același lucru nu se poate spune despre Parlament, care a neglijat campania inițiată de CRJM și i-a numit pe cei doi judecători fără concurs și netransparent.

RACORDAREA LEGISLAȚIEI ȘI PRACTICILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA LA STANDARDELE INTERNAȚIONALE ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI

I. Convenția Europeană pentru Drepturile Omului

Ca urmare a raportului elaborat de CRJM în anul 2012, cu privire la executarea hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) de către Moldova, în anul 2013, principalele eforturi ale CRJM în acest domeniu au fost îndreptate spre fortificarea mecanismului național de executare a hotărârilor CtEDO. În rezultatul eforturilor CRJM, în urma dispoziției vicepreședintelui Parlamentului, dnei Liliana PALIHOVICI, a fost creat un grup de lucru compus din reprezentanți ai Aparatului Parlamentului, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene și ai CRJM. Grupul de lucru a avut sarcina de a elabora proiectele de acte normative necesare pentru îmbunătățirea mecanismului național de executare a hotărârilor CtEDO, precum și de supraveghere parlamentară a executării acestor hotărâri. În noiembrie 2013, grupul de lucru a definitivat proiectul unei noi Legi a agentului guvernamental. Acesta introduce competențe clare în ceea ce privește executarea hotărârilor CtEDO. De asemenea, grupul de lucru a elaborat și un proiect de Hotărâre a Parlamentului în ceea ce privește procedura de control parlamentar al executării hotărârilor CtEDO. Ultimul document stabilește dreptul Parlamentului de a propune măsuri generale și de a solicita periodic informații de la autorități cu privire la executarea hotărârilor CtEDO, precum și obligația de a organiza anual audieri publice în Parlament cu privire la acest subiect. Potrivit estimărilor, aceste proiecte vor fi supuse votului în Parlament în primăvara anului 2014.

CRJM a contribuit la inițierea lucrului asupra unui nou mecanism național de executare și supraveghere a executării hotărârilor CtEDO

În februarie 2013, CRJM a făcut public [un document analitic cu privire la cauzele moldovenești la CtEDO în anul 2012](#). Documentul analizează datele statistice din Raportul de activitate al CtEDO pentru anul 2012 și prezintă o sinteză a tuturor hotărârilor adoptate de CtEDO în anul 2012 în cauzele moldovenești. Acest document a fost elaborat cu scopul de a spori nivelul de informare al societății, în general, și al juriștilor, în special, despre activitatea CtEDO. Documente similare au fost elaborate și pentru anii 2010 și 2011.

În august 2013, CRJM a făcut public [un document informativ cu privire la principiile de care se conduce CtEDO atunci când decide asupra compensațiilor morale](#). Acest document conține și sinteza compensațiilor morale acordate de CtEDO în cauzele moldovenești. În noiembrie 2013,

CRJM a elaborat [un document informativ care se referă la practica CtEDO cu privire la costurile pentru asistența juridică](#). Documentul prezintă principalele standarde ale CtEDO în acest domeniu și sintetizează practica acesteia în cauzele îndreptate împotriva Republicii Moldova, pe marginea cărora au fost adoptate hotărâri până în octombrie 2013. Ambele documente au fost elaborate în scopul facilitării activității judecătorilor și avocaților din Republica Moldova.

În scopul facilitării aplicării Convenției Europene pentru Drepturile Omului (CEDO) la nivel național și schimbării practicilor judiciare incompatibile, în anul 2013 CRJM, în colaborare cu Institutul Național al Justiției, a organizat 3 seminare cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea drepturilor garantate de CEDO, la care au participat 61 de judecători și procurori. În special, a fost abordată problema compensațiilor morale insuficiente acordate de judecătorii din Republica Moldova – o problemă deosebit de acută în țară. În același scop, la începutul anului 2013, CRJM a selectat 17 avocați și avocați-stagiari care, în perioada 2013–2014, urmează să beneficieze de instruire aprofundată cu privire la aplicarea CEDO la nivel național. În anul 2013, aceștia au beneficiat de 3 seminare de două zile fiecare, la care au fost discutate aprofundat procedura CtEDO și condițiile de admisibilitate, interzicerea torturii și dreptul la un proces echitabil. În calitate de formatori, la două dintre aceste seminare, au participat juriști de la Grefa CtEDO. Cu cei 17 avocați au avut loc alte 3 întâlniri, la care a fost discutată noua jurisprudență a CtEDO într-un domeniu specific.

În anul 2013, juriștii CRJM au depus la CtEDO trei cereri cu privire la probleme sistemice din sistemul de drept al Republicii Moldova. O cauză se referă la practica neuniformă a Curții Supreme de Justiție (CSJ), a doua cauză se referă la compensațiile insuficiente acordate la nivel național pentru violarea drepturilor garantate de CEDO, iar ultima cauză se referă la evacuarea, fără vreo justificare plauzibilă, a unei familii din apartamentul de stat în care au locuit 25 de ani, fără acordarea altui spațiu locativ.

II. Prevenirea și eliminarea discriminării

În 2013, CRJM, împreună cu alte organizații neguvernamentale, au făcut 4 apeluri publice, adresate Parlamentului, prin care au solicitat un proces transparent și echitabil de selectare a membrilor Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Majoritatea solicitărilor au fost acceptate de către Parlament. Totuși, nu au fost întocmite avize motivate cu privire la fiecare candidat, deși fără aceasta este imposibil de a cunoaște din ce considerente a fost selectat un candidat

**Echipa CRJM
a acordat
asistență
judecătorilor,
procurorilor
și avocaților
pentru aplicarea
adecvată a
standardelor
CEDO**

sau altul, iar acest fapt a fost solicitat în mod expres în apelurile publice. De asemenea, CRJM, împreună cu alte ONG-uri, au solicitat Parlamentului abrogarea art. 90¹ alin. (2) Cod contravențional, introdus la 23 mai 2013, prin care, în esență, se incriminau „difuzarea informației sau săvârșirea unor fapte îndreptate spre propagarea altor relații decât cele legate de căsnicie și familie”. La 8 noiembrie 2013, Parlamentul a modificat art. 90¹ alin. (2) Cod contravențional, limitând aplicabilitatea acestuia doar la difuzarea informației publice sau săvârșirea unor fapte îndreptate spre propagarea prostituției, pedofiliei sau pornografiei.

III. Prevenirea Torturii

Ca urmare a eforturilor CRJM și a altor organizații non-guvernamentale, în noiembrie 2012, Parlamentul a modificat Codul penal (Legea nr. 252/2012) în sensul înăsprii sancțiunilor pentru faptele de tortură sau tratament inuman sau degradant. Această modificare constituie o premisă pentru combaterea torturii. O altă problemă în combaterea torturii o reprezintă investigarea defectuoasă de către procurori a cauzelor de tortură. În scopul unificării practicii și eficientizării activității procurorilor la examinarea cazurilor de tortură, tratament inuman sau degradant, CRJM a coordonat activitatea unui grup de experți, care a elaborat Recomandări metodologice pentru investigarea eficientă de către procurori a infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant. Aceste recomandări sintetizează cele mai bune practici internaționale și naționale în domeniul combaterii torturii. Documentul a fost aprobat prin Ordinul Procurorului General nr. 76/8 din 30 decembrie 2013 și este obligatoriu pentru toți procurorii din țară.

CRJM a contribuit la elaborarea reglementărilor interne pentru procurori privind investigarea torturii

IV. Dreptul la libertate

În anii 2012–2013, Președintele CRJM a făcut parte din Grupul de Lucru responsabil de elaborarea proiectului hotărârii Plenului CSJ cu privire la arestarea preventivă și arestarea la domiciliu. Din acest Grup de Lucru au făcut parte judecătorii ai CSJ și Curții Constituționale, membri ai Consiliului Superior al Magistraturii și profesori universitari. Documentul elaborat de Grupul de Lucru se bazează, în cea mai mare parte, pe standardele CtEDO cu privire la dreptul la libertate și vine cu recomandări cu privire la modul de aplicare în practică a acestora. La 15 aprilie 2013, proiectul elaborat de Grupul de Lucru a fost votat de către CSJ fără schimbări majore. Acest document ar trebui să servească drept catalizator pentru schimbarea practicilor problematice la faza arestării preventive.

**Experții CRJM
au scos la iveală
probleme
sistemice
serioase la
aplicarea
arestării
preventive**

În anii 2012–2013, Președintele CRJM a fost parte a unui grup de experți coordonat de Fundația Soros–Moldova, care a analizat dosarele cu privire la arestarea preventivă din țară. În baza acestor informații a fost elaborat [un studiu](#), care a fost lansat în octombrie 2013. Studiul se bazează pe analiza a 652 de dosare din perioada 1 iulie – 31 decembrie 2011, ce reprezintă 25% din numărul total de cauze de acest gen examinate în perioada indicată. Fiecare dosar a fost examinat în baza a 54 de criterii. Studiul a scos în evidență problemele sistemice legate de calitatea proastă a prestației avocaților și procurorilor și motivarea slabă a hotărârilor judecătorești cu privire la arestare. Studii de acest gen și amploare nu au fost efectuate în Republica Moldova anterior. Constatările din acest studiu pot servi drept reper serios pentru modificări legislative în domeniul arestării preventive.

V. Modificarea legislației cu privire la activitatea ombudsmanului

Guvernul a inițiat procesul de modificare a legislației care se referă la ombudsman. În acest sens, Ministerul Justiției a format un grup de lucru care urma să elaboreze o nouă Lege cu privire la Avocatul Poporului. Reprezentanții CRJM au participat la ședințele Grupului de Lucru și au formulat recomandări pentru îmbunătățirea proiectului de lege. Deși proiectul de lege elaborat de Grupul de Lucru a încorporat în sine majoritatea recomandărilor CRJM, documentul a fost modificat substanțial în Parlament. Astfel, a fost exclusă procedura de concurs public pentru desemnarea ombudsmanului, au fost introduse prevederi care afectează serios independența ombudsmanului și au fost limitate competențele ombudsmanului de a examina anumite categorii de cereri. Proiectul modificat a fost votat de Parlament și expediat Președintelui țării pentru promulgare. La 24 decembrie 2013, la inițiativa CRJM, [peste 40 peste organizații neguvernamentale și coaliții au solicitat Președintelui Republicii Moldova să nu promulge Legea](#). La 20 februarie 2014, Președintele Republicii Moldova a refuzat să promulge legea, a remis documentul Parlamentului și a recomandat consultarea partenerilor străini și a societății civile.

FORTIFICAREA CAPACITĂȚILOR INSTITUȚIONALE ȘI SPORIREA VIZIBILITĂȚII CRJM

ANUL 2013 a fost marcat de schimbări instituționale majore în cadrul CRJM. Principalele realizări în acest sens vizează următoarele:

Evaluarea externă a CRJM de către experții Programului USAID de Consolidare a Instituțiilor Statului de Drept (ROLISP): În urma evaluării efectuate de experții ROLISP, CRJM a obținut 91 din 120 de puncte posibile. Pe parcursul anului 2013, CRJM a lucrat la implementarea recomandărilor evaluatorilor, în special:

a fost elaborată și adoptată Strategia asociației;

a început lucrul asupra mecanismului de evaluare internă;

a început lucrul asupra Strategiei de comunicare;

a început lucrul asupra unui Manual consolidat de politici interne.

Elaborarea strategiei CRJM pentru anii 2013–2017: Strategia CRJM pentru anii 2013–2017 a fost adoptată de Consiliul de Administrare al asociației în octombrie 2013. Conform acesteia, CRJM urmărește să atingă următoarele scopuri:

Sistem judecătoresc responsabil și eficient în Moldova;

Aplicarea efectivă a CEDO în Moldova;

Legislația și practica Moldovei conforme cu standardele internaționale în privința unor drepturi specifice;

CRJM dezvoltat ca un centru analitic vizibil și ca o organizație durabilă.

CRJM a obținut de la Fundația Est-Europeană un grant care, în cea mai mare parte, este destinat fortificării capacităților instituționale ale asociației.

Activități de fundraising și perspective: Toate propunerile de finanțare înaintate în anul 2013 de CRJM au fost acceptate. Aceasta a permis ca, în februarie 2014, bugetul anual al asociației să fie asigurat în proporție de circa 90%. De asemenea, bugetul asociației pentru anul 2014 va crește față de cel din 2013 cu circa 80%. Mai mult, granturile obținute în anul 2013 au fost pentru o durată mai mare de 9 luni și permit extinderea colaborării cu aceiași donatori după finisarea implementării proiectelor vizate.

Trecerea de la activități bazate pe proiecte la activități bazate pe planul de acțiuni anual a permis o planificare mai bună a activităților pentru anul 2014 și elaborarea unui buget anual realist al Asociației.

Conform situației din februarie 2014, bugetul organizației s-a dublat în comparație cu 2013, și era deja asigurat cu fonduri în proporție de 90%

BILANȚUL CONTABIL AL CRJM: 2012 ȘI 2013¹

	Nota	2012	2013
ACTIVE PE TERMEN LUNG			
<i>Active nemateriale</i>			
Active nemateriale		18,528	20,768
Amortizarea activelor nemateriale		(3,666)	(10,402)
Valoarea de bilanț a activelor nemateriale	2	14,862	10,366
<i>Active materiale pe termen lung</i>			
Active materiale pe termen lung		71,994	123,042
Uzura activelor materiale pe termen lung		(14,508)	(42,875)
Valoarea de bilanț a activelor materiale pe termen lung	3	57,486	80,167
Total active pe termen lung		72,348	90,533
ACTIVE CURENTE			
Creanțe pe termen scurt	4	46,795	19,073
Mijloace bănești	5	638,130	1,103,112
Alte active curente		2,388	2,520
Total active curente		687,313	1,124,705
Total active		759,661	1,215,238
CAPITAL ȘI DATORII			
<i>Capital</i>			
Subvenții		72,348	90,533
Total capital		72,348	90,533
<i>Datorii</i>			
Datorii pe termen lung	6	638,130	1,103,112
Datorii pe termen scurt	7	49,183	21,593
Total datorii		687,313	1,124,705
Total capital și datorii		759,661	1,215,238

¹ Extras din Raportul de audit al CRJM pentru anul 2013

SUMARUL SURSELOR DE FINANȚARE ȘI A UTILIZĂRII FONDURILOR DE CĂTRE CRJM: 2013²

Surse de finanțare	Bugetul proiectului USD	Alocat 2013 USD	Cheltuit 2013 USD	Sold la 31/12/2013 USD
Fundația SOROS contract de grant nr. 13637 (FSM CSM)	58000		11217	
Fundația SOROS contract de grant nr.14030 (FSM Discriminare)	27600	10000	3859	6141
Fundația SOROS contract de grant nr.14077 (FSM JI)	76284	25000	12166	12834
US Embassy contract de grant nr.SMD700-13-CA002-A003	187789	142595	133119	41359
Ludwig Boltzmann Institute of Human Rights	€ 21922	10576 ³	10788	0
Foundation Open Society Institute Travel Grant	1750	1750	1750	0
Foundation Open Society Institute (Human Rights Initiative) contract de grant nr.OR2013-04095	50000	50000	46254	3746
ROLISP contract de grant nr.01	69165	22000	25488	5677
Fundatia Est Europeana contract de grant nr. 171 (EEF Institutional)	18650	17000	1953	15047
Alte surse	-	16	36	0
Total Surse		278937	246630	84804

² Extras din Raportul de audit al CRJM pentru anul 2013

³ Echivalentul în USD a sumei în EUR

Centrul de Resurse Juridice din Moldova

Str. A. Șciusev 33, MD-2001
Chișinău, Republica Moldova
Tel: +37322843601
Fax: +37322843602
Email: contact@crjm.org
www.crjm.org

Facebook - [https://www.facebook.com/pages/
Centrul-de-Resurse-Juridice/192147737476453](https://www.facebook.com/pages/Centrul-de-Resurse-Juridice/192147737476453)

Twitter - <https://twitter.com/CRJMoldova>